

सुमन कल्याणपूर - भाग २

सुमन (पूर्वाश्रमीची हेमाड्री) हिचा जन्म कलकत्ता येथे २८ जानेवारी १९३७ रोजी झाला. लहानपणापासूनच तिला गाण्याची अतिशय आवड होती आणि ती १७ वर्षांची असतानाच तिला चित्रपटांत संधी मिळाली. चित्रपटाचे नाव होते 'मंगू' आणि १९५४ सालच्या या चित्रपटाचे संगीतकार होते मोहंमद शफी. पण सुमनच्या दुर्दैवाने चित्रपटाच्या निर्मात्यांने मधेच संगीतकार बदलला आणि नवा संगीतकार म्हणजे ओ. पी. नय्यर साहेब ! त्यांना त्यांच्या चालींसाठी गीता, आशा, शमशाद यांच्यासारखा जडवाईचा आवाज हवा होता आणि सुमनचा आवाज पातळ होता. यामध्ये कुठलाही वैयक्तिक हेतू नव्हता. पण तरीही 'कोई पुकारे धीरेसे तुझे' या एका गाण्याने सुमनला संधी तर मिळाली.

ह्यानंतर संगीतकार नौशादनी तिला 'दरवाजा' मधील गाणी दिली. हया चित्रपटातील अनेक गाणी ती गायली. 'एक दिल है तलबगार' हे तलतबरोबरचे द्वंद्वगीतही हयाच चित्रपटातील! पण गायनाच्या कारकीर्दीला म्हणावी तशी सुरुवात झाली नाही. आणखीही बऱ्याच संगीतकारांकडे तिला गायला मिळाले पण विशेष लक्षणीय असे काही घडले नाही. 'मिस बॉम्बे' (१९५७) मधील रफी सोबतचे 'दिन हो या रात, हम रहे तेरे साथ, ये हमारी मर्जी' हे सुमनचे अतिशय गाजलेले पहिले गाणे संगीतकार हंसराज बेहल यांच्या नावावर जाते. तो सम्मान त्यांनाच मिळाला. आता सुमनला आत्मविश्वास वाटू लागला आणि त्यानंतरच्या काळात बरीच चांगली गाणी सुमनला आपोआप मिळू लागली. त्यांपैकी काही पुढीलप्रमाणे:

Song	Film	Composer
Phulwa band mehke, dekho lehke (with Geeta Dutt)	Hum Bhi Insaan Hain	Hemant
Garjat barsat sawan ayo (with Kamal Barot)	Barsaat Ki Raat	Roshan
Chhodo chhodo mori baiyaan	Miyan Biwi Razee	SD Burman
Bheegi hawaon mein (with Manna Dey)	Shrimaan Satyawadi	Dattaram
Itne bade jahaan mein apna bhi koi hota	Dark Street	Dattaram
Tumhin mere meet ho (with Hemant)	Pyaase Panchhi	K-A
Ik jurm karke humne chaha tha muskrana	Shama	Ghulam Mohd.
Dil gham se jal raha hai jale	Shama	Ghulam Mohd

Song	Film	Composer
Na jaane kahaan tum the (with Manna Dey)	Zindagi Aur Khwab	Dattaram
Na tum hamen jaar lo	Baat Ek Raat Ki	SD Burman
Kankariya maare karke ishaare (with chorus)	Mehndi Lagi	K-A
Yeh nasheeli hawa (with Manna Dey)	Mere Haath	Dattaram
Nazar ka milke jhuk jaana	Neeli Ankhen	Dattaram
Tum jo aao to pyaar aa (with Manna Dey)	Sakhi Robin	Robin Banerjee
Tere hum o sanam (with Rafi)	Bachpan	Sardar Malik
Juhi ki kali meri laadli	Dil Ek Mandir	S-J
Dil ek mandir hai (with Rafi)	Dil Ek Mandir	S-J
Chura le na tumko yeh (with Mukesh)	Dil Hi To Hai	Roshan
Yoonhi dil ne chaha tha rona rulaana	Dil Hi To Hai	Roshan
Yeh din din hain khushi (with Manna Dey)	Jabse Tumhen	Dattaram
Apne piya ki main to bani re joganiya	Dekha Hai	
Yeh kisne geet chheda (with Mukesh)	Kan Kan Mein	Pt. Shivram
Iraada na the aapse pyaar ka (with Rafi)	Bhagwan	
Kehdo kehdo jahaan se kehdo (with Rafi)	Meri Surat	SD Burman
Tujhe pyaar karte hain karte (with Rafi)	Teri Ankhen	
Agar teri jalwa numaae na hoti (with Rafi)	Aandhi Aur Toofan	Robin Banerjee
Chaand takta hai idhar (with Rafi)		
Haale-e-dil unko sunana tha	April Fool	S-J
	April Fool	S-J
	Beti Bete	S-J
	Dooj Ka Chaand	Roshan
	Fariyad	Snehal Bhatkar

Song	Film	Composer
Woh dekho dekha dekh raha tha (with Mahendra K)	Fariyad	Snehal Bhatkar
Baad muddat ke yeh ghadi (with Rafi)	Jahan Ara	Madan Mohan
Kya kehne Masha Allah (with Rafi)	Jee Chahta Hai	K-A
Manmohan man mein ho tumhi (with Rafi & SD Batish)	Kaise Kahoon	SD Burman
Tumne pukaara aur hum chale (with Rafi)	Rajkumar	S-J
Ajhun na aye baalma, sawan (with Rafi)	Sanjh Aur Savera	S-J
Chaand kamal mere chaand	Sanjh Aur Savera	S-J
Parbaton ke pedon par (with Rafi)	Shagoon	Khayyam
Bujha diye hain khud apne haathon	Shagoon	Khayyam
Bahut haseen hain tumhari ankhen (with Rafi)	Aadhi Raat Ke Baat	Chitragupt
Tum agar aa sako to aa jao	Ek Saal Pehle	C. Arjun
Mere sung ga, gunguna	Jaanwar	S-J
Na na karte pyaar tumhin se kar (with Rafi)	Jab Jab Phool Khile	K-A
Akhiyon ka noor hai tu (with Mukesh)	Johar Mehmood In Goa	K-A
Theheriye hosh mein aa loon (with Rafi)	Mohabbat Isko Kehte Hain	Khayyam
Jo humpe guzarti hai, tanha kise	Mohabbat Isko Kehte Hain	Khayyam
Mere mehboob na jaa	Noor Mahal	Jani Babu
Dil ne phir yaad kiya (with Rafi and Mukesh)	Dil Ne Phir Yaad Kiya	Sonik-Omi
Haan maine bhi pyaar kiya (with Mukesh)	Boond Jo Ban Gayee Moti	Satish Bhatia
Tujhe dekha tujhe chaha (with Rafi)	Chhotisi Mulaqaat	S-J

Song	Film	Composer
Sharaabi sharaabi yeh saawan ka mausam	Noor Jahan	Roshan
Dil-e-betaab ko seene se lagaaana hoga (with Rafi)	Paalki	Naushad
Aaj kal tere mere pyaar ke charche (with Rafi)	Brahmachari	S-J
Mera pyaar bhi tu hai (with Mukesh)	Saathi	Naushad
Chale ja ...jahan pyaar mile	Jahan Pyaar Mile	S-J
Raat suhani jaag rahi hai (with Rafi)	Jigri Dost	L-P
Aapse humko bichhde hue (with Manhar Udhas)	Vishwas	K-A
Yeh mausam rangeen sama (with Mukesh)	Modern Girl	Ravi

गाण्यांची वरील यादी पाहून चकित झाला असाल ना? त्यांपैकी काही गाणी तर लताचीच आहेत असे तुम्हाला वाटले असेल. गत सहस्त्रकाच्या अखेरीस ती इतके सुंदर कशी गाऊ शकते म्हणून तुम्ही अचंब्यातही पडला असाल. आणि ह्याच सुमारास टी. सीरीजने तिच्या जुन्या गाण्यांची कॅसेट काढली आणि तीही परत सुमन कल्याणपूरच्याच आवाजात! त्यांतील काही द्वंद्वगीते तिने सोनू निगम बरोबर गायली आहेत. त्या कॅसेटचे माव आहे 'सुनहरी यादे'. तुम्हाला तिचा आवाज अगदी पूर्वीसारखाच वाटेल आणि ध्वनिमुद्रणाच्या नव्या सोईमुळे तो जरा जास्तच चांगला वाटेल.

(समाप्त)

- माणिक प्रेमचंद

('Yesterday's Melodies Today's Memories' या पुस्तकातून.)

NOTE: Among the many things India can be proud about is the wonderful music that was made in the Hindi cinema of yesteryear. Songs that touched (and still touch) the hearts of many millions of people who understand Hindustani. No matter where we were, inside or outside the country, and whether we were old or young, rich or poor, fat or thin, there were songs that kept us enjoying them. Or making life more bearable, at the least. “Yesterday's Melodies Today's Memories” is a biographical salute to all the main singers, composers, and songwriters who put out these melodies, from the start in 1931, till about 1970.

Manek Premchand's second book was “Musical Moments From Hindi Films”, which celebrated 75 years of sound (and music) in Hindi Films. The author next wrote another music book called “Romancing The Song”, which traces the history and changing face of lyrics in Hindi Cinema, right from 1931 till now.

After that, he wrote a third of the biography of the santoor maestro Pandit Shiv Kumar Sharma, outlining in some details the great musician's role in Hindi cinema, both as an instrumentalist and a composer.

His latest book “Talat Mahmood, The Velvet Voice” was released in May 2015. To buy his books, or otherwise write to the author, his email address is manekpremchand@gmail.com